

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

Kingdom of the Netherlands

ОВОЈ ПРОЕКТ Е ФИНАНСИРАН ОД КРАЛСТВОТО НА ХОЛАНДИЈА

Д-Р МИРЈАНА ЛАЗАРОВА ТРАЈКОВСКА

МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСТВОТО ВО МАКЕДОНИЈА

- ◆ ИЗБОР, ОЦЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ ◆
- ◆ АНАЛИЗА И ПРЕПОРАКИ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ ◆

Д-Р МИРЈАНА ЛАЗАРОВА ТРАЈКОВСКА

МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСТВОТО ВО МАКЕДОНИЈА

- ◆ ИЗБОР, ОЦЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ ◆
- ◆ АНАЛИЗА И ПРЕПОРАКИ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ ◆

МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСТВОТО ВО МАКЕДОНИЈА

(ИЗБОР, ОЦЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ)

АНАЛИЗА И ПРЕПОРАКИ ЗА ЈАВНИ ПОЛИТИКИ

Издава:

Центар за правни истражувања и анализи - Скопје

За издавачот:

Лидија Стојкова Зафировска, претседател на ЦПИА

Автор:

д-р Мирјана Лазарова Трајковска

Ликовно графичко обликување и печат:

Релатив

Мај 2018, Скопје

Проектот „Компаративна студија за искуства поврзани со процесот на избор и оценување во судството во младите демократии“ е поддржан од Кралството Холандија. Наведените мислења во овој документ се мислења на авторите и не ги одразуваат секогаш мислењата на донаторот.

СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	5
ВОВЕД ВО ПРОБЛЕМОТ	6
КОНТЕКСТ	7
ОПИС НА ПРОБЛЕМОТ	8
ГЕНЕРАЛНА СЛИКА ЗА СОСТОЈБАТА НА СУДСТВОТО И ОТПОЧНАТИТЕ РЕФОРМИ	8
ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИТЕ НА СУДСКИОТ СОВЕТ	9
ИЗБОР, ОЦЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ	10
ИЗБОР И НАПРЕДУВАЊЕ ВО СУДИСКАТА КАРИЕРА	10
ОЦЕНУВАЊЕ НА СУДИИТЕ	12
РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИТЕ	14
ФИНАНСИСКА НЕЗАВИСНОСТ	14
ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	15
ФОКУС ГРУПИ.....	20
ИНТЕРВЈУИРАНИ ПРАВНИ ЕКСПЕРТИ	20
БИБЛИОГРАФИЈА	21

РЕЗИМЕ

Понудениот документ е работен врз основа на податоци, информации и препораки за соодветни законски решенија за проблемите кои директно влијаат на работата, улогата и позицијата на судиите во судската професија. Податоците се собрани преку дискусии во фокус групи составени од судии од четирите Апелациони подрачја во Република Македонија. Покрај тоа, прибрани се мислења и препораки преку структурирани интервјуа направени со експерти во областа на судството во однос на досега спроведените реформи, за можните законски измени и решенија за улогата и позицијата на судиите во судската професија. Во подготовката на документот се појде и од „Компаративната анализа на механизми за проверка на судии во Албанија, Босна и Херцеговина, Србија и Македонија“ при што особено внимание се посвети на искуствата и резултатите во земјите од соседството со слични историско правни традиции и проблеми како Република Македонија. Документот ги анализира и извештаите на Европската Комисија, двата Извештаи на групата експерти предводени од г-дин Рајнхард Прибе, Препораките на Венецијанската Комисија и сите досега донесени измени и дополнувања на законите поврзани со судството.

Најважните согледувања, предлози и препораки од овој документ за јавни политики се значајни за оние кои ги креираат политиките во правосудството, за законодавците, но и за членовите на Судскиот совет, судиите, обвинителите, адвокатите и сите останати кои учествуваат во правосудниот систем. Главните препораки имаат за цел да се подобри и зајакне независноста на судството и на судските институции, да се развие во праксата спроведлив и ефикасен систем на правичен избор, оценување и унапредување на судиите вклучувајќи и разработка на модел на повеќеслојна лепеза на дисциплински санкции кои ќе овозможат одговорно и отчетно работење.

ВОВЕД ВО ПРОБЛЕМОТ

Повеќепати досега, на научно и политичко ниво, владеењето на правото е утврдено како еден од најголемите предизвици на патот на развојот на Република Македонија како модерна европска држава која ќе ги создава рамките за модернизација на македонското општество во целина. Во однос на тој предизвик, независноста на судската власт зазема централно место. Клучна улога во тоа, покрај законските и институционални рамки, имаат судиите, односно начините на кои тие ја обавуваат судската функција во правосудниот систем.

Веќе подолго време низ извештаите на домашни невладини организации, заштитници на човековите права, аналитичари на состојбите во правосудниот систем и низ извештаите на меѓународните организации може да се читаат и да се слушнат **предупредувања за политичко влијание врз изборот на судии и јавни обвинители, врз разрешувањето на судии, како и политички притисок врз судиите за одредени политички случаи од висок профил**. Покрај тоа, често пати е **оспорувана и објективноста на оценувањето и унапредувањето на судиите**. Потврда на овие критики пристигна и преку пресудите од **Европскиот суд за човекови права за Република Македонија**. Овие пресуди потврдуваат дека **политичко мешање, неефикасност, кршење на правото на јавна расправа, клиентелизам и корупцијата се силно присутни и го карактеризираат македонскиот правосуден систем**.¹

Голем број фактори имаат влијание на овие состојби. Под претпоставка дека уставниот и политичкиот систем на земјата ги обезбедуваат системските претпоставки на независноста на судството (поделба на власта, демократија и сл), како услов без кој не може да се постигне тоа се истакнува **независноста и непристрасноста на судиите**. Тоа е софтверската претпоставка на владеењето на правото и заштитата на човековите права и слободи, а со тоа и на европската перспектива на земјата. Како што се истакнува и во Стратегијата на ЕУ за проширување со земјите од Западен Балкан, владеењето на правото е прва и приоритетна стратегиска цел за приближување кон стандардите на ЕУ. Невозможно е владеење на правото без независно и непристрасно судство, односно без независни и непристрасни судии.

Постојат бројни механизми и политики со кои земјите тежнеат да го остварат овој предуслов на владеењето на правото. Нашето внимание во овој документ е насочено кон изборот, оценувањето и разрешувањето на судиите во Република Македонија. Целта ни е врз основа на емпириски добиени сознанија за предностите и слабостите на постојниот модел на избор, оценување и разрешување на судиите кај нас и нивната валоризација во контекст на регионалните и европските искуства да назначиме насоки за развој на соодветни јавни политики.

¹ Геровска Попчевска против Република Македонија (жалба бр. 48783/07), Јакшовски и Трифуновски против Република Македонија (жалба бр. 56381/09 и 58738/09), Поповски и Дума против Република Македонија (жалба бр. 69916/10 и 36531/11) Митриновски против Република Македонија (жалба бр.6899/12) и Ивановски против Република Македонија (жалба бр. 29908/11) <https://hudoc.echr.coe.int/eng#> (последен пристап: 10 мај 2018 година).

КОНТЕКСТ

Последната година (2017-2018), Република Македонија започна со судски реформи, кои се поттикнати и поддржани од меѓународната заедница.² Во ноември 2017 година Владата на Република Македонија ја усвои Стратегијата за реформа на правосудството за периодот од 2017-2022 година и Акцискиот план на Стратегијата за реформа на правосудството за истиот период.

Иако од содржината на наведените документи произлегува дека е напуштена првично предложената идеја за генерален реизбор на судиите се чини останува отворен концептот за генерално преоценување на работата на судиите. Компаративната анализа која е користена при изготвувањето на овој документ покажува дека се лоши искуствата на земјите од соседството кои го избрале патот за генерален избор/реизбор на судиите во име на реформи на судството, но дека **преоценувањето поткрепено со други квалитативни критериуми**, како на пример интегритетот, угледот, појавноста на судијата низ активности поврзани со судството ја зголемиле јавната доверба во судството.

Извештајот на групата високи експерти предводени од Г-динот Рајнхард Прибе, акцентот го става на загриженоста за немање рамка за заштита на судиите од надворешен притисок. Сето ова како резултат на фактот што долго време не било решавано прашањето за безбедноста на мандатот на судиите, во светло на препораките на Венецијанската комисија од 2015 година.³ Се чини дека и штотуку усвоените измени на Законот за судовите и Законот за судскиот совет не ја отстрануваат до крај грижата во однос на зајакнувањето на независноста и стабилноста на судиите и нивниот мандат. Сосема непотребно постапките за разрешување се обременуваат со основи кои не се познати на другите системи во Европа.⁴

Во Стратегија на ЕУ за “Веродостојните перспективи за зајакнатата вклученост на ЕУ во Западниот Балкан, фокусот е на итноста и неопходноста од значително зајакнување на владеењето на правото, фундаменталните права и управувањето, судските реформи, борбата против корупцијата и организираниот криминал, како и на јавната администрација. Нагласокот е дека овие реформи мора да покажат вистински резултати и функционирањето на демократските институции мора сериозно да биде зајакнато.⁵ Овие стратешки цели нема да бидат остварливи без независно судство. И Европската Конвенција за човековите права независноста на судството генерално и не мешањето во судската власт го утврдува како еден од најважните принципи на кои се темели правото на правично судење. Овој принцип подразбира дека судијата е потполно независен од другите власти, а тоа значи и од партиите и политиките, но исто така и независен од други влијанија. Ниту еден државен или друг орган на јавна власт не може и не смее да се меша во судењето и да му посочува упатства на судијата. Сите овие предизвици за независноста ја нагласуваат **важноста на личните и стручните карактеристики на судиите.**

² Со Планот 3-6-9, кој Владата го претстави на 4 јули 2017 година беа предвидени реформски чекори кои Владата требаше да ги преземе во периодот од 3-6-9 месеци. Во делот за судството, овој план го опфати разрешувањето и дисциплинското санкционирање на судиите, во рамките на кои како идни чекори беа наведени Укинување на Законот за Советот за утврдување факти, подготовка на измени и дополнувања на Законот за судски совет, заради враќање на надлежностите во Судскиот совет и Формирање на работна група за подготовка на Закон за изменување и дополнување на Законот за судови и Законот за Судскиот совет во делот на постапката за дисциплинска одговорност на судиите, основите за дисциплинска одговорност, дисциплински мерки и оценување на судиите.

³ Вториот извештај на оваа група, нагласува дека општиот реизбор на сите судии не се препорачува бидејќи постапувањето на судиите во спротивност со нивната функција не е во никој случај универзално, затоа постои итна потреба за реформа на одредени процедури, особено на процесот на дисциплинирање и оценување на судиите каде што треба принципите на избор и оценување да бидат вметнати и судиите да бидат предмет на ефективни професионални и етички правила (контроли) кои се сметаат за неопходни за правилно право-раздавање.

⁴ На пример и понатамошното задржување на основот за разрешување на судија поради пресуда на Европскиот суд за човекови права со која била утврдена повреда.

⁵ Стратегија за Западен Балкан, Strategy for the Western Balkans: EU sets out new flagship initiatives and support for the reform-driven region, Strasbourg, 6 February 2018 (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-561_en.htm).

ОПИС НА ПРОБЛЕМОТ

Описот на проблемот е направен врз основа на материјали на Центарот за правни истражувања и анализи добиени од дискусији во фокус групи составени од судии од четирите апелациони подрачја (Скопје, Гостивар, Битола и Штип) и од интервјуа со експертите за судство, право и човекови права. Имајќи ја предвид досегашната изолираност и отсуство на судиите од јавноста, *сметаме дека вклученоста на судиите од четирите апелациони подрачја и поранешни судии од високите судови во тематските дискусији и структурирани интервјуа на овој документ му даваат привилегија да ги презентира јавно нивните анализи, предлози и да ги вклучи нивните препораки во препораките од овој документ како исклучително важна платформа која, убедени сме, ќе биде корисна за реформските зафати.*

ГЕНЕРАЛНА СЛИКА ЗА СОСТОЈБАТА НА СУДСТВОТО И ОТПОЧНАТИТЕ РЕФОРМИ

Уставите на демократските општества ја гарантираат независноста на судството преку гаранциите во насока на обезбедување законски, економски, образовни и професионални услови судиите да можат да ја извршуваат својата судиска функција без притисок од извршната власт, од странките или од други заинтересирани поединци или групи. И најдобро срочените гаранции нема да имаат ефект ако не се практикуваат правилно и ако нема транспарентност и видливост на институциите. На ова генерална слика се темелат и укажувањата на судиите од три од вкупно четирите фокус групи составени од судии од четирите Апелациони подрачја. **Судиите од Апелационите судови во Скопје, Битола и Штип укажуваат дека покрај нетранспарентноста и недовербата во фелата, како главен проблем се јавува молчењето на судиите. Од друга страна пак судиите од Апелационото подрачје Гостивар сметаат дека реалноста е поинаква и дека преку медиумите треба да се подигне позитивната перцепција за судството бидејќи најголем дел од судиите се чесни и согласно законите си ја вршат функцијата, и дека иако судството не е перфектно не е црна точка во државата.**

Генералната оценка за состојбите во судството судиите и експертите вклучени во структурираните интервјуа ја коментираат и во контекст на започнатите реформи. Само еден од интервјуираните експерти смета дека реформите се добро започнати и дека одредни работни групи добро функционираат. **Судиите од сите четири апелациони подрачја укажуваат на честите реформи кои се сведуваат на менување закони, иако суштинските проблеми се поврзани со непристрасноста, нетранспарентноста и недостатокот на интегритет. Поголемиот дел од интервјуираните експерти ја продлабочуваат оваа констатација и реформите ги дефинираат како промени без реформи со фокус на институционални реформи, недостаток на визија во која насока да се реформира судството, односно дека тоа се козметички реформи сведени на менување на точки и запирки на законите, дека поради брзање доаѓа до парцијална имплементација на стратегијата за реформа која води кон лоши парцијални измени на законите. Еден од експертите смета дека носењето на стратегијата и акциониот план се во ред како показатели, но не се клучни за да се случат реформи.**

ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИТЕ НА СУДСКИОТ СОВЕТ

Во однос на поставеноста, начинот на избирање и мандатот на Судскиот совет како важна институција за изборот, оценувањето, унапредувањето на судиите, но и за угледот на судството, судиите и дел од експертите забележуваат дека постои проблем со изборот на членовите на оваа тело. Како **голем недостаток го сметаат необјавувањето на биографиите на судиите и особено нетранспарентноста на целата постапка**. Се нагласува дека членовите на Судскиот совет треба да бидат барем судии на апелација и дека оваа тело не треба да биде постојано туку дека судиите треба половина од работното време да го минуваат во судница, а другата половина на работа во судскиот совет.

Експертите имаат различни мислења во врска со ова прашање. Еден од експертите, на пример, смета дека членовите на Судскиот совет не треба да имаат постојана функција и дека наместо плата треба да земаат надоместок. Друг експерт го посочува словенечкиот модел или пак улогата на ова тело да се пренесе на анкетни комисиии. **Сепак поголемиот дел од експерти сметаат дека не треба да се менува моделот на Судскиот совет и дека тој треба да остане како постојано тело, но во неговиот состав да бидат вклучени судии од највисоките судови, односно да се подобри и зајакне персоналниот состав и да се внесат измени во законот во однос на одговорноста на членовите на советот.**

Од интервјуата произлегува дека идејата за парцијалното вршење на функцијата на членовите на советот и нивното вклучување во редовната работа преку судење на предмети ја допира и дилемата за нивното оценување како судии. Дел од експертите сметаат дека **тие треба да бидат оценувани како членови на советот, а никако како судии за времетраењето на нивниот мандат**. Оттука се покренува и прашањето за **објективноста во однос на оценувањето на нивната работа како судии и како ќе биде таа вреднувана во нивното подоцнежено напредување**.

Исто така, и во Извештајот на групата високи експерти предводени од г-динот Прибе, јасно се посочува дека оваа тело мора да има активен однос во одбраната на судиите од мешањето и нападот од политиките кои влијаат врз нивната независност и непристрасност. Оваа група не го спори моделот на избирање на институцијата и нагласува дека **“...Назначувањето и унапредувањето треба да ги врши Судскиот совет и Советот на јавни обвинители според транспарентни, објективни критериуми кои се строго засновани на заслуги со примена на транспарентни процедури кои треба да се утврдат со закон, а не само внатрешни правила, во согласност со препораките на извештаите на Венецијанската комисија за судски назначувања и независност на судството, како и конкретните препораки содржани во мислењата за Република Македонија, од кои многу не се спроведени. Не треба да има простор за политички или партиски врски или поддршка како критериум за избор.”**⁶

Вклучените судии во фокус групите покажаа видливо незадоволство од досегашното работење на Судскиот совет и Советот за јавни обвинители, особено поради недостаток на транспарентност и предвидливост, бидејќи правните очекувања многу често не кореспондираат со начинот на примена на законите во изборот, унапредувањето или пак во разрешувањето на судиите и обвинителите. Токму затоа, сите сериозни реформи мора да тргнат од **градење јасни високи критериуми за персоналниот состав на Судскиот совет и Советот на обвинители**. Ако целта на реформите е да се обезбеди независноста на правосудните институции и особено да се исклучи можноста за политичко влијание при донесувањето на одлуките на судиите, покрај измената на Законите за судовите и за судскиот совет, фокусот мора да биде на избирање на врвни експерти во правосудството кои мора да ги напуштат сите лоши практики на партиска вклученост во постапките за назначување и унапредување на судиите и обвинителите.

⁶ 14 септември 2017 година. Втор извештај на Експертската група на г-дин Рајнхард Прибе, точка 29 и точката 30, во делот на прашањето за општ реизбор на судиите https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

ИЗБОР, ОЦЕНУВАЊЕ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИ

Судската независност налага судиите да бидат слободни не само од влијанијата од надвор туку и во самото судство. Независноста внатре во судството, претпоставува слобода од директиви и притисоци од колеги-судии или *vis-à-vis* претпоставените во судството, но и егзистенцијална сигурност и независност. Судијата мора да биде слободен во размислувањето и во постапувањето. Само судии со личен интегритет и со предаденост кон судската професија можат да издржат притисоци од каков било вид, бидејќи независноста е нивната најголема поткрепа. Судиите од Скопското апелационо подрачје сметаат дека генерално, **“...Постапката за избор на судии и претседател на суд, напредувањето во суд од повисок степен е нетранспарентна, затоа што пред членовите на Судскиот совет се доставува само име и презиме на кандидатот без биографија”**.

ИЗБОР И НАПРЕДУВАЊЕ ВО СУДИСКАТА КАРИЕРА

Досегашните искуства како и искажувањата на самите судии од четирите апелациони подрачја и некои од поранешните судии и експерти, укажуваат дека *назначувањето и унапредувањето на судиите и обвинителите под влијание на политичките партии и личните поврзаности со политичари го сруши угледот и интегритетот на судството и значително го намали квалитетот на судските одлуки*. Нетранспарентноста и непредвидливоста на таквите постапки особено отворено ја препознаваат судиите од Скопското и Битолското апелационо подрачје.

Дел од интервјуираните експерти искажуваат **критички ставови кон улогата на Академијата за судии и обвинители** во процесот на избор на судии. Тие сметаат дека Академијата за судии и јавни обвинители е *„најисполитизираната институција во правосудниот систем“* и дека со начинот на нејзиното управување судството се затвори за нови лица, понатаму дека се избираат кандидати за судии без соодветна стручна подготовка, дека начинот на оценување е дискутабилен и дека сите кандидати имаат исти бодови или се разликуват во децимали. Друг експерт посочува дека *Академијата мора да се специјализира и да понуди програма за специјализација на судии и да се направи ревизирање на изборот на предавачи во Академијата со вклучување на докажани кадри од праксата и науката*. Еден од експертите смета дека изборот на судии за основни судови преку Академијата воопшто е погрешен модел и дека судството треба да се отвори, да се понудат еднакви можности за адвокати, стручни соработници. Тој смета дека за да можат да влезат како кандидати за судии, луѓето од тие професии треба најпрво да поминат минимум 3 години во судството преку обуки и работа и да добијат врз основа на тоа независна оценка од менторите; за таа цел тие ќе имаат судско досие со постигнувања и врз основа на него анкетната комисија ќе одлучува за кандидатот. Следна фаза како тест за интегритет на кандидатот за судија да биде обука во два степен како припрема за судење врз основа на кое ќе биде оценет, при што финалната оценка за кандидатот во досието ќе одлучи дали е тој подготвен за судија.

Од друга страна, судиите од фокус групите и посебно судиите од апелационото подрачје Гостивар укажуваат на потребата од постоење на Академијата за судии и јавни обвинители, но и потребата од реформа на оваа институција. Судиите од Апелационото подрачје Битола, укажуваат дека *при избор на судии во основни судови, Академијата за судии треба да има поотворен пристап и да објавува огласи кои нема да се поврзуват со моменталната потреба на судии во основните судови, туку да се опфатат повеќе лица од кои ќе се формира листа на чекање за следен избор*.

Во однос на критериумите за избор и напредување во судиската кариера, дел од експертите укажуваат дека мора да се води сметка за критериуми кои не е можно да се бодираат, а влијаат на општата оценка како, на пример, работното искуство, уредност на судијата, култура, интегритет, професионалност, посветеност, примена и повикување на судската праса на ЕСЧП, дали се надоградува со теоретски знаења. *Судиите од четирите апелациони подрачја укажуваат дека фокусот при избор, но и при напредување во судиската кариера е ставен на квантитативното оценување преку бодирање. Особено во однос на напредувањето, бодирањето го сметаат за нереално бидејќи не се води сметка за обемот, сложеноста и тежината на предметите. Според нив, запоставена е личноста на судијата и забележливо дека сервилноста на судиите е силен неформален критериум за напредување во суд во повисока инстанца. Сметаат дека мислење за напредување на судијата во кариерата треба да даваат само судиите, а не и сите вработени во судот и дека тестот за интегритет е чиста формалност за која дополнително се наплаќа. Укажуваат дека за избор на судии во Врховниот суд мора да постојат посебни критериуми и дека не треба да се прифаќаат како кандидати судии од Управните и основните судови. Судиите од апелационото подрачје во Скопје посочуваат бројни причини според кои двата основни судови во Скопје треба да бидат предмет на посебни анализи и вреднувања бидејќи и по обемот и по специфичноста предметите во овие судови се од поинаква природа во однос на судовите без проширена надлежност.*

ОЦЕНУВАЊЕ НА СУДИИТЕ

Оценувањето на судиите е многу важен елемент во функционирањето на судскиот систем и обезбедувањето на непристрасност, транспарентност и ефикасност на судскиот систем, а со тоа и на владеењето на правото. Заради тоа сите национални судски системи во себе вградуваат решенија за оценување на судиите. За нашите потреби подолу потсетуваме на искуствата од неколку за нас релевантни земји од регионот.

Според албанскиот закон за ветинг (проверка), во случајот со судиите, тие ќе се оценуваат според нивните вештини за судење, додека обвинителите ќе се оценуваат по способноста за спроведување истрага. Оваа процена ќе ги покрие организациските вештини, етичките и личните квалитети на лицето врз основа на стандарди пропишани со закон. На крајот, извештајот за реevaluација на оценетата стручност се подготвува врз основа на извештајот од Инспекторатот, информациите добиени од други извори и критериумите за евалуација од законодавството што го уредува статусот на судиите и обвинителите и други правни акти. Како оценка се доделуваат следните степени на стручност: „способен“, „недоволно способен“ или „неподобен“. На лицата прогласени за „недоволно способни“ им се дава препорака да посетуваат обука во Академијата за судии, додека оние кои се прогласени за „неподобни“ во однос на одредена вештина се разрешуваат.

За разлика од албанскиот пристап, некои аналитичари сметаат дека неуспехот на Законот за реизбор на судиите во Босна и Херцеговина произлегува од недостатокот на јасност во критериумите за оценување (како што се личен интегритет, квалификации, компетентност, имотен и финансиски статус и осудуваност за воени злосторства) и недоволната ефикасност во спроведувањето на процесот со соодветна транспарентност и отчетност, што даде скромни резултати. Аналитичарите на босанските судски реформи тврдат дека овие рани напори за проверка на правосудството пропаднаа, *inter alia*, поради немањето квалификувани кадри, соодветни ресурси и доволно време за спроведување на еден процес кој го бара сето ова и тоа во огромна мера. Силни критики претрпе и Србија од сите релевантни европски институции на сметка на разрешувањето на судии, чин со кој биле прекршени фундаменталните принципи.

За судиите од фокус групите од четирите апелациони подрачја **оценувањето на судиите наместо чиста статистичка операција мора да поаѓа од квалитативни критериуми.** Како такви се истакнуваат: *квалитетот на изразените ставови и мислења на судиите, повикнувањето и користењето на судската пракса, посебно да се вреднува учеството на судијата во судење во петорки, во кривичен совет итн., мора да се води сметка за индивидуалните особини на судијата, неговиот углед меѓу судиите и дали вложува во наградување, едуцирање.*

Понатаму, во однос на **квантитативното оценување** сметаат дека за објективно оценување, анализите мора да ги опфаќаат последните 8 години или пак целокупната судиска работа од почетокот на кариерата до моментот на оценување, а да се отстранат роковите и нормативните критериуми бидејќи го оптеретуваат квалитетот на пресудите. За судиите од апелационото подрачје Битола како критериум за квалитетот на работата на судијата може да биде и избор и анализа на три мериторно одлучени предмети спрема отфрлени предмети, искуството на судијата од најмалку 8 години во понискиот суд, но годишното оценување го оценуваат како непотребно, нагласувајќи дека оценувањето треба да постои само за напредување кон повисок суд. Судиите од апелационото подрачје во Скопје потенцираа дека судиите од двата суда со проширена надлежност во Скопје треба да се оценуваат врз основа на посебни критериуми поради сложеноста на обемот и тежината на работа и дека не би требало судија од основен суд без проширена надлежност да напредува директно во апелационен суд туку треба од основен да оди во суд со проширена надлежност односно сметаат дека треба да постои хоризонтално напредување.

Експертите слично како и судиите сметаат дека покрај веќе познатите квантитативни критериуми за оценување на работата на судиите во основа треба да се земат предвид **стразбуршките квалитативни критериуми** како на пример: бројот на укинати одлуки заради сторена битна повреда на постапката во однос на вкупниот број на решени нормирани предмети; начинот на водење на судската постапка (почитување на законските рокови за преземање на процесни дејствија во постапката, почитување на законски рокови за донесување, објавување и изготвување на одлуките, времетраење на судската постапка и почитување на начелото на судење во разумен рок); број на преиначени одлуки во однос на вкупен број решени нормирани одлуки. Критериумот **квалитет на донесена одлука** би се утврдувал преку увид во пет предмети по случаен избор од страна на АКМИС системот и пет предмети определени од судијата, во периодот на оценување, би се ценело, законскиот основ, разбирливоста и јасноста на јазикот во одлуката, јасна аргументираност на сите факти, околности и докази и изречена дисциплинска мерка, или пак, како индиција за проблем, поплаки против одреден судија. Исто така би требало да се води сметка за личноста на кандидатот (интегритет). Дел од експертите сметаат дека оценувањето треба да се врши секоја година со што се врши благ притисок за соодветно вршење на функцијата. Тие укажуваат и на потребата од рационализирање на судската мрежа и бришење на одредени судови, со што би се воспоставил баланс во системот и притоа не би биле дискриминирани одредени судии кои работат во помали судови за напредување поради бројката на решени предмети.

РАЗРЕШУВАЊЕ НА СУДИИТЕ

И експертите и судиите се согласуваат дека е потребно **преиспитување на основите за разрешување**. Според изразените мислења од двете категории дискусанти сите разрешени судии не сториле исти по тежина прекршоци и не се сите исто виновни. Се посочува како модел дека разрешувањето треба да биде на ист начин како и изборот и оценувањето, односно со двостепена дисциплинска комисија, во која членството ќе биде ротирачко, и ќе се формира редовно на секој 3 години, или вонредно формирање (по добиен глас, дојава) со укажување дека постапката во втор степен треба да биде јавна, со што тоа ќе се добие на транспарентност. Во Извештајот на Прибе во делот на разрешувањето и дисциплинското санкционирање на судиите се нагласува дека *“...При разрешувањата или други дисциплински казни против судиите треба строго да се почитуваат постапките и правилата утврдени со закон, што значи не само текстот, туку и духот на законот. Применливите процедури треба да се регулираат на сличен начин како и прашањата за назначување и промоција, без политичко мешање”*

ФИНАНСИСКА НЕЗАВИСНОСТ

Ова прашање привлекува големо внимание кај судиите и експертите. Сите се согласни дека постојната ставка на финансирање на судството е под законски утврдената основа. Во таа насока, судиите сметаат дека преку враќањето на буџетот во судството, ќе се овозможи поголема независност на судовите и можност да се обезбедат законски утврдените 0,8 проценти од буџетот.

Оценка на еден дел од експертите е дека за интегритетот и ослободувањето од притисокот врз судиите, услов е финансиската независност, затоа судскиот независен буџет од Судскиот совет треба да биде префрлен во Врховниот суд на РМ. Притоа добивањето на пари од независниот судски буџет да се одвива преку предложена програма за намена на средствата. Еден дел од експертите, сепак, сметаат дека сегашната финансиска независност е добра, но мора да се обезбеди пропишаниот процент од 0,8 наменет за судството.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Бројните критики во однос на независноста и со тоа лошиот углед,⁷ не ги поттикнуаа судиите поединечно или преку здруженија да се огласат и јавно да проговорат за обвинувањата и заклучоците на домашни и меѓународни аналитичари и организации. Со многу ретки исклучоци, судиите се сеуште исклучително пасивни и оставија простор јавната слика да се гради на негативни примери. Недостасува видливост и присуство на првите луѓе на највисоките судови (Уставен, Врховен, Апелационите судови), на Судскиот Совет и на здруженијата на судии и јавни обвинители во јавните расправи по законски решенија и во врска со конкретни предлози.

Генералната слика води кон заклучок дека не постои јавно искажана и видлива определеност на судиите за соочување и справување со критиките во врска со притисоците и влијанијата кои може да доаѓаат од моќни извори (како што е извршната власт, на пример), а не само од јавноста како што самите тврдеа често пати, како и недостаток на видлива вклученост во судските реформи со конкретни предлози.

Судството мора да биде целосно надвор од влијанијата на политиките и политичарите. Судовите и судските институции се силно притиснати од политичките партии и *Македонија минува низ процес на ослободување на 'заробените' правосудни институции. Но, за да се ослободат институциите, надворешната енергија мора да биде поддржана со внатрешни импулси и иницијативи во судството.* Искуството со фокус групите од четирите апелациони подрачја покажува дека судиите имаат бројни конструктивни идеи и голема доза на самокритичност.

Во таа насока несомнено важна е **улогата на Судскиот совет** во соработка со високите судови да отвори можности судиите да можат да зборуваат и да учествуваат во креирањето на политиките. Нормативно правно, но и во праксата, во Република Македонија, Судскиот совет игра главна улога за ефикасното функционирање на судскиот систем и независно дали ќе се менува или не моделот на избор и функционирање на ова тело, тој мора да ја обезбедува и да ја чува независноста на судството. Практиката на Босна и Херцеговина и на Србија покажува дека честото менување на моделот на работа на ова судско тело не е добра за стабилноста на судството. Ова особено затоа што, судии со половина работен капацитет во судството и половина во Судскиот совет не се ефективни ниту во едната ниту во другата институција, па не ретко се поставува прашањето со таквата паралелна професионална ангажираност колкава ќе биде објективноста во нивното оценување и нивното напредување. Сите досегашни искуства и анализи укажуваат дека членовите на овој совет треба да се избираат само од редовите на докажани професионалци преку работата и препознаени како искусни правници во земјата. Моделите од европските и соседните земји укажуваат дека најдобри резултати во однос на независноста и непристрасноста на ова тело покажуваат состави во кои членовите се на крајот од својата кариера, искусни, докажани и без потреба да прават компромисни решенија.

Во насока на менување и зајакнување на институциите се и последните измени и дополнувања на Законот за Судскиот совет кои на Судскиот совет му даваат надлежност во "Годишната програма да опфати мерки и активности за унапредување на независноста на судството, мерки и активности за зголемување на ефикасноста на судството, план за континуирано следење на работата на судовите, проекција за слободни судиски места и запазување на принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија, следење на препораките и предложените мерки од анализите на тримесечните и годишните извештаи за работата на судовите, и други работи од областа на неговата надлежност за кои ќе оцени дека треба да бидат содржани во Годишната програма за работа на Советот."⁸

7 Меѓу другите особено, Извештајот за напредокот на Република Македонија за 2015 година - https://www.sobranie.mk/content/NSEI/PR2015_Ail_CK_FF_MK_16.11.2015.pdf

8 Член 8 од Законот за измени и дополнувања на Судскиот совет ("Службен весник на РМ" бр.83/2018)

Сите овие нови надлежности поткрепени со измените на законот во насока да бидат преземени конкретни мерки во однос на повторување на постапки по пресуда на ЕСЧП поврзани со судијата или претседателот на судот чие право е повредено во постапка за разрешување, ја зајакнуват и зголемуваат надлежноста на Судскиот совет како главен заштитник на независноста на судството и судиите.⁹ Законот дури остава простор и самиот Судски совет да предложи работи кои законодавецот не ги навел таксативно. Отвореноста на одредбата зборува со оставање ширина Советот креативно да предлага мерки и форми за јакнење на судството и неговата независност.

Законот за измени и дополнувања на Законот за Судскиот совет не се зафаќа со менување на моделот на **избор на членовите на Судскиот совет** и овој пристап е во насоката на мислењето на дел од експертите. Не постои јасно аргументирана потреба од менување на досега утврдениот модел на формирање на Судскиот совет и Советот на обвинители. Сите чинители во овој проект посочуваат дека е неопходно утврдување на повисоки критериуми за избирање на членови на Судскиот и Советот на јавни обвинители од редот на сегашни или поранешни судии од високите судови (Уставен, Врховен, Апелациони судии, од меѓународни судови и докажани во својата професија адвокати, професори итн.) Концептот треба да биде градење на угледот и интегритетот на институцијата преку индивидуалниот интегритет на секој член посебно. Гаранција за целосно практикување на надлежностите на Судскиот совет треба да биде квалитетот на членовите на ова тело. Во таа насока сите учесници од фокус групите на четирите апелациони подрачја како и поранешните судии и експерти недвосмислено укажуваат дека личниот интегритет на членовите на Судскиот совет е особено важен и затоа само најiskusните, најугледните и најстручните судии и правници треба да бидат членови на Судскиот совет.

Ако за судиите независноста на судството треба да биде нивна обврска, за граѓаните тоа е нивно право. Затоа, за да може суд да се смета за независен, „...важен е начинот на именување на судиите, нивниот мандат, постоенето гаранции против најворешни притисоци и прашањето дали тоа тело има појавна независност“¹⁰. Овој пристап почива на разбирањето дека поделбата на власта и неговата заштита од страна на судството е право кое им припаѓа на граѓаните и дека правдата мора да е во служба на граѓанството. Во исто време, Уставните гаранции, уживањето на имунитет и материјалната независност се нужни, но не и доволни предуслови за практикување на принципот на независноста на судиите. Концептот на независност на судиите ќе биде успешен само ако се спои со судии кои се водени од морални и професионални заречености дека ќе работат според своето најдобро знаење и познавање и оддаденост кон Уставот. Колку е повисок угледот на судиите пред јавноста, толку подобро се прифатени нивните одлуки. Ако нема углед, Судот нема да биде во можност да ја оствари својата улога. А угледот се гради на одлуките на судот и на личниот интегритет на судиите.

Изборот, оценувањето и разрешувањето на судиите во правична, фер и транспарентна постапка се особено важни. **Судиите, кои не ги одликува професионалност, лојалност кон правото и правдата и кои немаат морални и етички карактеристики ниту пак личен интегритет претставуваат голем проблем за правосудниот систем и опасност за подривање на владеењето на правото.** За справување со тој дел од судиската заедница, кој можеби е по број мал но кој нанесува големи штети на професијата, важно е да се изгради систем на широка лепеза на дисциплински мерки за казнување и на крај и разрешување и забрана за вршење на оваа професија во согласност со препораките на ЕУ, Советот на Европа и Венецијанската комисија. Идејата на високата група експерти на Прибе да се забрани вршење на судска професија или друга професија во правосудниот систем на оние за кои во фер и правична постапка ќе се докаже вина, наиде на поддршка и во дискусиите со судиите од фокус групите и сметаме дека има простор за нејзино идно обработување.

⁹ Член 8 и 18 од Закон за измени и дополнувања на Судскиот совет ("Службен весник на РМ" бр.83/2018)

¹⁰ Финдли (Findlay) против Обединетото Кралство, а подоцна и во Брудница (Brudnicka) и останатите против Полска,

Во таа насока, оценувањето врз основа на објективни и транспарентни критериуми како модел може да помогне за реформирање и за градење на ефективни судови. Искуството на Босна и Херцеговина, на пример, покажува дека преку процесот на оценување на работата на судиите во транспарентна и правно јасно регулирана постапка се зголемува довербата на јавноста. Во сите овие напори да се подобри и зголеми угледот на судството мора да има целосна вклученост на судиите и други чинители на правосудството бидејќи ниту една реформа нема да биде успешна без да се слушне гласот на оние кои се засегнати.

Во делот на **изборот** на судиите, иако на адреса на Академијата за судии и јавни обвинители пристигаат бројни критики и отворено упатени незадоволства, овој концепт на подготвување на идни судии и обвинители треба да остане во функција, но со реформи во делот на начинот на функционирање, избирањето на предавачи и кандидати за судии и обвинители. Бидејќи реформите во овој дел од правосудството сеуште не се започнати сметаме дека ставовите на судиите и експертите можат да придонесат во доизградување на оваа кај нас сеуште нова институција.

Во однос на **оценувањето** на судиите, се чини дека дел од забелешките на судиите од фокус групите од четирите апелациони подрачја, поранешните судии и правните експерти се опфатени со измените и дополнувањата на Законот за Судскиот совет. Па така на пример, Законот утврдува дека следењето на работата на судијата и претседателот на суд се врши преку редовно и вонредно оценување, со тоа што редовното оценување на судијата и претседателот на суд ќе се врши еднаш на две години, додека вонредното оценување на работењето на судијата и претседателот на суд се врши во случај кога судијата конкурира за избор на судија во повисок суд, односно за избор на претседател на суд. Овие измени ги разработуваат подетално квалитативните критериуми за оценување на работата на судијата и при тоа ги опфаќаат квалитетот на работата на судијата во делот на бројот на укинати одлуки, бројот на преиначени одлуки, број на решени нормирани одлуки, квалитетот во водењето на судската постапка (почитување на законските рокови за преземање на процесни дејствија во постапката, почитување на законски рокови за донесување, објавување и изготвување на одлуките, времетраење на судската постапка и почитување на начелото на судење во разумен рок). Понатаму, квалитетот на донесена одлука кој се утврдува преку увид во пет предмети по случаен избор од страна на автоматизираниот компјутерски систем за управување со судски предмети и пет предмети определени од судијата, во периодот на оценување.

Покрај овие квалитативни критериуми Законот утврдува дека ќе се води сметка и за изречена дисциплинска мерка. **Учеството на квалитативните критериуми е утврдено да биде со 60% од вкупната оценка наспроти 40% на квантитативни критериуми.** Во делот на квантитативните критериуми Законот за изменување и дополнување на Законот за Судскиот совет утврдува и можност за намалување на бодовите на судија ако како резултат на неговото постапување е донесена пресуда од страна на Европскиот суд за човекови права со која е утврдена повреда на правото на правично судење. Ваквиот пристап е исклучително ригиден и во практичното применување може да претставува проблем, а од друга страна постои ризик пресудите на ЕСЧП да се преобразат во инструмент за казнување на националните судии, што не би било добро ниту за иднината на ЕСЧП, ниту за ЕКЧП, па ниту за угледот на судиите во земјите членки.

Измените на законите мора да покажат практични резултати преку целосно деполитизирање не само на системот за избирање и унапредување туку и на **разрешување** на судиите и обвинителите во транспарентна постапка и по објективни критериуми. Разрешувањето мора да биде вградено во систем кој ќе покаже видливи резултати на индивидуална одговорност на оние кои се инволвирани во претходни злоупотреби при вршењето на судиската работа. На индивидуализацијата при оценката на одговорноста на судиите која води кон постапка за разрешување укажуваат и досегашните искуства

низ водечките пресуди на ЕСЧП, како на пример Олександер Волков против Украина.¹¹ Разрешувањето или промената на статусот и позицијата на судијата не смеат да бидат казна сама по себе без да се води сметка за гаранциите за правично и фер постапување.¹² Проценката на индивидуалната одговорност мора да почива на со закон јасно разработени критериуми во транспарентна постапка која ќе гарантира правично и објективно постапување пред независен и непристрасен состав на Судски совет и која ќе овозможува право на жалба пред независен судски орган. При разрешувањето или други дисциплински казни против судиите треба строго да се почитуваат процедурите и правилата утврдени со законите и во согласност со стандардите утврдени со судската пракса на Судот во Стразбур, препораките на ЕУ и Венецијанската комисија.

Покрај појасното утврдување на критериумите и методот на оценување на судиите и претседателите на судовите, појасно разработување на дисциплинската постапка, Судскиот совет добива и важна обврска со формирањето на **Центар за информациско-комуникациска технологија**, аналитика и статистика, кој е одговорен за чување на базата на податоци за електронски досиеја на судии, кандидатски листи за избор на судии и претседатели на судови, оценување на судии и претседатели на судови и базата на податоци за финансиско и материјално работење на единките корисници на судскиот буџет. Овој Центар во рамките на Советот ќе биде одговорен за чување и на реплицирана база на податоци за Судскиот информатички систем која е сместена во Врховниот суд на Република Македонија и ќе ги координира активностите на другите центри за информатика во судството со цел подобрување на софтверските и хардверските решенија во судството.

Сите овие надлежности (освен новата информациско-комуникациска технологија за која е предвидена една година) налагаат сериозен ангажман од страна на Судскиот совет во развивањето на подзаконските акти и подготовки од технички аспект во следните три месеци колку што ги утврдува законот за измени и дополнување и се поставува прашањето дали Судскиот совет има човечки, технички и просторни капацитети за сето ова и дали ова не е прекраток рок.

Измените и дополнувањата на Законот за Судскиот совет, ги следат измените на Законот за судовите и најголем дел од дополнувањата се поврзани со одговорноста и дисциплинската постапка на судиите. И во овој закон, како и кај Законот за Судскиот совет, еден од основите за дисциплинска одговорност која води кон разрешување на судија е ако е донесена пресуда врз основа на која од страна на Европскиот суд за човекови права е утврдена повреда од членовите 5 и 6 од Европската конвенција за човекови права. Ова е преостар пристап кон пресудите на ЕСЧП, а исто така се поставува и прашањето зошто само по овие два основи од Конвенцијата? Непотребно е да се продолжи вклучувањето на пресудите на ЕСЧП како основ за одговорност на судиите. Во тој случај се поставува прашањето на кој судија или судии ќе се сведе одговорноста имајќи предвид дека предметот ги поминал сите судски инстанци пред да стигне во Стразбур, а во одредени случаи последниот збор го имал Уставниот суд. Непотребно се создава антагонизам кон Европскиот суд за човековите права.

Една од поважните теми за судиите е и **финансиската независност**. Иако нема јасна определеност за поместување на судскиот буџет од Судскиот совет во Врховниот суд, кристално јасно е инсистирањето и на судиите и на експертите судството да го добива со закон утврдениот 0.8 % од буџетот. Иако во структурираните интервјуа и во дискусиите на судиите овој дел не е најсилно дебатирани, неприфатливо е на почетокот на 21 век судовите да немаат соодветна информатичка опрема, пристап до интернет, хартија за работа, просторни и хигиенски услови и да немаат доволен број на стручни соработници. Сите овие малку расправани административно технички предуслови влијаат на ефикасноста на судиите и судските службеници, а со тоа и на квалитетот на судството, а сите се поврзани со судскиот буџет.

¹¹ Olexandr Volkov против Украина, пресуда од 09.01.2011 година, по жалба бр.21722/11

¹² Вака против Унгарија, пресуда на Големиот судски совет од 23.06.2016 година, по жалба бр.20261/12

Судите и обвинителите мора да градат свест дека обезбедувањето независност на судството, не се определува само од квалитетот на изменетите или дополнетите закони, туку налагаат нивно принципиелно и доследно почитување, преку јавно препознаени на закон засновани одлуки на Судскиот совет и преку градење на конзистентна судска пракса низ добро образложени судски одлуки на судовите од сите нивоа. Многу често проблемот на лошото практично спроведување или не спроведување на законите (поради претпоставени политички влијанија или инструкции) е многу посилено изразен од квалитетот на самите закони и во некои области води кон проблеми од системски карактер, го гуши и поткопува судскиот систем и владеењето на правото. Бројните конструктивни идеи на судиите и експертите и добро сročените законски норми нема да покажат никакви резултати ако не се изгради пристап кон практикувањето на законите кој ќе води кон стабилна судска пракса како гарант за правната сигурност и предвидливост.

ФОКУС ГРУПИ

Настан	Апелационо подрачје	Судска инстанца	Број на учесници	Род	
				М	Ж
Фокус група I	Штип	Основен суд Штип	4	3	1
		Апелационен суд Штип	1	/	1
Фокус група II	Гостивар	Основен суд Тетово	3	2	1
		Апелационен суд Гостивар	5	4	1
Фокус група III	Скопје	Основен суд Скопје I	9	3	6
		Основен суд Скопје II	2	/	2
Фокус група IV	Битола	Основен суд Битола	3	2	1
		Основен суд Прилеп	1		1
		Апелационен суд Битола	5	1	4

ИНТЕРВЈУИРАНИ ПРАВНИ ЕКСПЕРТИ

1. **Судија Маргарита Цаца Николовска**
Поранешен Судија во Европскиот суд за човекови права
2. **Судија Дане Илиев**
Поранешен Претседател на Врховниот суд на РМ
3. **Проф. д-р. Гордана Лажетиќ**
Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје
4. **Проф. д-р. Беким Кадриу**
Правен факултет при Државен Универзитет во Тетово
5. **Асистент м-р. Денис Прешова**
Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

БИБЛИОГРАФИЈА

Устав на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр.52/1991, 1/92, 31/98,91/01)
Песуди на Европскиот суд за човекови права:

1. Геровска Попчевска против Република Македонија (жалба бр. 48783/07),
2. Јакшовски и Трифуновски против Република Македонија (жалба бр. 56381/09 и 58738/09),
3. Поповски и Дума против Република Македонија (жалба бр. 69916/10 и 36531/11)
4. Митриновски против Република Македонија (жалба бр.6899/12)
5. Ивановски против Република Македонија (жалба бр. 29908/11)
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#>
6. Oleksandr Volkov против Украина, пресуда од 09.01.2011 година, по жалба бр.21722/11
7. Вака против Унгарија, пресуда на Големиот судски совет од 23.06.2016 година, по жалба бр.20261/12
8. Findlay против Обединетото Кралство, пресуда од 22.07.1997 година, по жалба бр.22107/93
9. Brudnicka и останатите против Полска, пресуда од 03.03.2005 година, по жалба бр.54723/00 |

Планот 3-6-9, кој Владата го претстави на 4 јули 2017 година
<http://www.sobranie.mk/content/Dokumenti%20RM-EU/EU/Plan%203-6-9%20MK.pdf>

Стратегија за Западен Балкан, Strategy for the Western Balkans: EU sets out new flagship initiatives and support for the reform-driven region, Strasbourg, 6 February 2018
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-561_en.htm.

Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022 со Акциски план
<http://pravda.gov.mk/documents/%D1%F2%F0%EO%F2%E5%E3%E8%BC%EO%20%E7%EO%20%F0%E5%F4%EE%FO%EC%EO%20%ED%EO%20%EF%FO%EO%E2%EE%F1%F3%E4%ED%E8%EE%F2%20%F1%E5%EA%F2%EE%FO%202017-2022.pdf>

Извештај за напредокот на Република Македонија за 2015 година
https://www.sobranie.mk/content/HCEI/PR2015_All_CK_FF_MK_16.11.2015.pdf

8 јуни 2015 година, Прв извештај на Експертската група на г-дин Рјнхард Прибе, со препораките, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

14 септември 2017 година, Втор извештај на Експертската група на г-дин Рајнхард Прибе, точка 29 и точката 30, во делот на пршањето за општ реизборна судиите
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

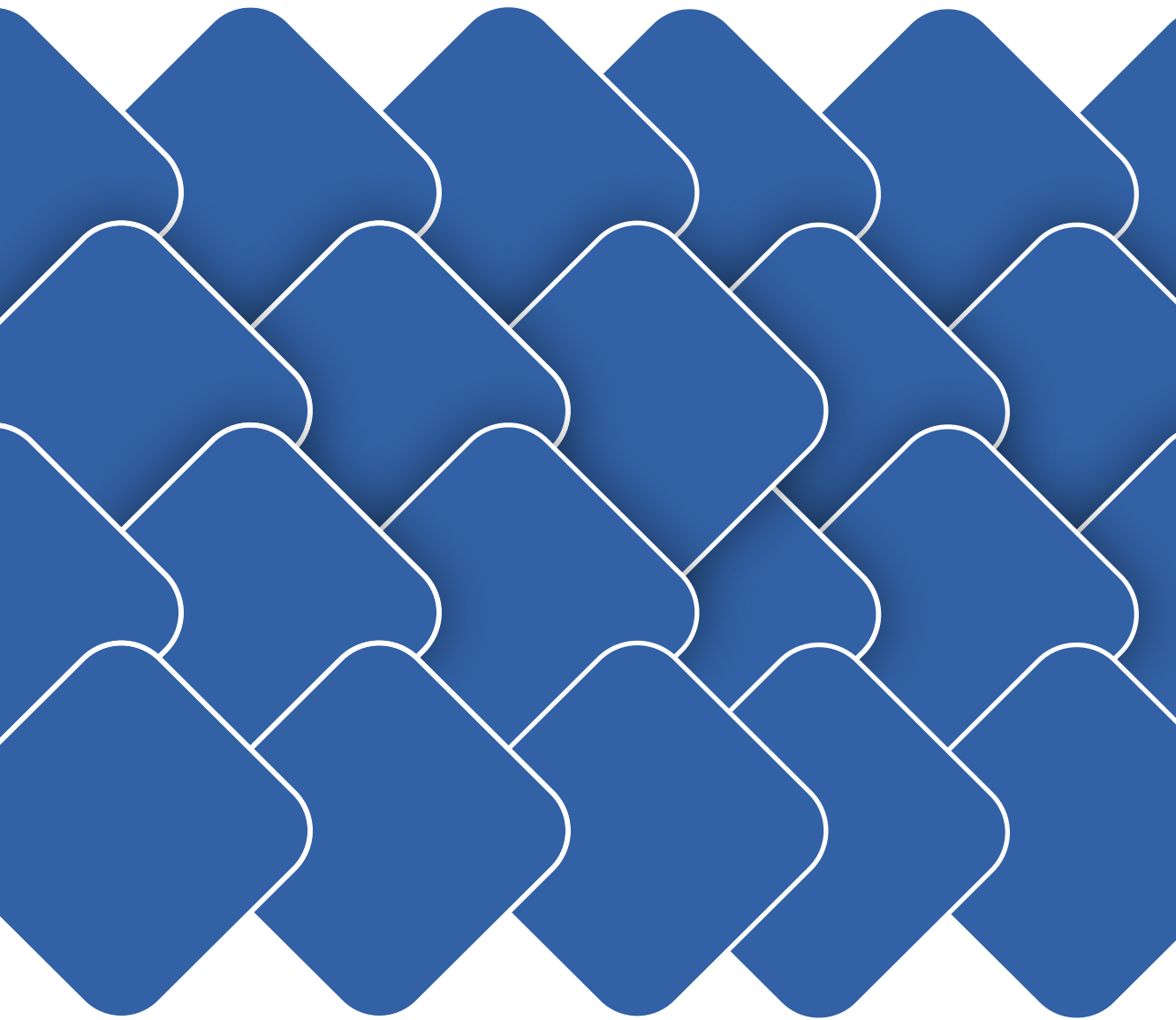
Законот за Судскиот совет на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 60/2006, 150/10, 100/11, 20/15, 61/15 и 197/17)

Законот за судовите („Службен весник на Република Македонија“ број 58/2006, 35/2008 и 150/10)

Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите, (Службен весник бр.83 од 8 мај 2018 година)

Закон за изменување и дополнување на Законот за Судскиот совет на Република Македонија (Службен весник бр.83 од 8 мај 2018 година)

Закон за Академија за обука на судии и јавни обвинители (Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/2006)

ЦЕНТАР ЗА ПРАВНИ
ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ
CENTER FOR LEGAL RESEARCH AND ANALYSIS

| www.cpia.mk